

דף מח.

עין משפט א.

הו"מ סימן סו סעיף כג.

בג ל. המוכר שטר חוב לחבירו כדינו וחזר ומחלו ^א מחול, מיהו אין הלוקח ^ד מחוייב להחזיר ללוה שטרו, ויש חולקין שחייב להחזירו. ^ה ואפי' התנה עמו שלא יוכל למחול לאו כלום, ואם מחלו מחול, ותקנת מקבל או קונה שטר חוב זה, שיפייס הלוה שיעשה לו ^ו שטר אחר על שמו, או יקבל הלוה עליו בקנין או בהודאה בפני עדים שזקפו עליו במלוה לקונה, או למקבלו במתנה, ושוב לא יוכל למחול המלוה.

בג לא. אפי' היורש של מוכר השטר ^ז יכול למחול ללוה, ומיהו אינו יכול למחול לעצמו כדי להפסיד ללוקח, כיצד? ראובן הלווה לבנו בשטר והבן מכרו לשמעון, ומת ראובן לא יאמר הבן הואיל ואני היורש לאבי אוכל למחול לעצמי, ואין לי לשלם דבר גם מדינא דגרמי, שהרי

ג. מימרא דשמואל בכתובות פ"ו, ואפי' יש נאמנות בשטר, ואפי' לא הגיע זמנו להפרע ואפי' פוסל כל העדים שיעידו על המחילה. והטעם כתבו הפוסקים משום דקנין שטרות מדרבנן ולא אלים הקנין כל כך, ולפי הפוסקים הסוברים דמכירת שטרות מן התורה מ"מ אינו יכול למכור רק שיעבוד נכסים, ושיעבוד הגוף של הלוה נשאר אצל המלוה, וכיון שהמלוה מחל שיעבוד הגוף שיעבוד נכסים ממילא נפקע. וכתב הש"ך דאפי' אם ראובן יש לו שטר על שמעון ומכרו ללוי, ולוי חייב ג"כ לשמעון מ"מ ראובן יכול למחול ודלא כתשובת הרא"ש נתיבות ס"ק ס'.
ד. והש"ך כתב דמחוייב הוא להחזיר השטר ואפי' לדעת הרמ"א אם הלוה רוצה ליתן לו דמי שווי הנייר חייב להחזירו, שגופו של השטר של הלוה הוא.
ה. דאין המלוה יכול להתנות לבטל זכותו של לווה ואפי' סילק עצמו מכח החוב ההוא לגמרי, וריקן כל כוחו בשטר לקונה, אפי' הכי מחלו מחול. ואפי' כתב לו תחילה דפוסל כל העדים שיעידו על המחילה ג"כ יכול למחול, ש"ך ס"ק ע"ט. והביא עוד מהרמב"ם פ"ו הלכות מכירה הלכה י"ג דאפי' הקנה לו השטר אגב קרקע יכול למחול.

ו. אין הכוונה שיחליף שטרו דא"כ יפסיד הזמן, אלא שיכתוב לו שאם ימחול המוכר לו מ"מ הוא חייב לשלם לו. וא"כ אם לא ימחול יגבה מזמן השטר הראשון, ואם הוא ימחול יגבה מזמן השני שכתב והתחייב לו הלוה, נתיבות ס"ק ס"ב.
ז. ואם היורש קטן ומחל, כתב המהרי"ק דהוי מחילה בטעות. הביאו הסמ"ע וכתב עליו הש"ך בס"ק פ' ששם איירי בסבור שהלוה פרע, וזה גם בגדול אבל בידע שלא פרע ומחל גם של קטן הוי מחילה, כמבואר בדברי התוס' ושאר פוסקים דקטן שהגיע לעונת פעוטות מחילתו מחילה בסי' רל"ה. ע"ש.

לא כוונתי להזיק ללוקח אלא לפטור את עצמי, אלא בכה"ג ה' פורע כל החוב ללוקח. ט' ויש חולקים דאפי' לעצמו יכול למחול.

ח"מ סימן קכו פעיף א

עין משפט ב.ג.

א. ראובן שהיה לו מנה ביד שמעון בין מלוה בין פקדון י' ואמר לו במעמד שלושתן כ' מנה שיש לי בידך ל' תנהו ללוי בין שנתנו לו במתנה

ה. הגם שבמחול שטר חוב אחרי שמכרו מחול, מ"מ צריך לשלם ללוקח כל החוב וכמו פסק המחבר בסעיף ל"ב, קמ"ל כאן שלא נאמר כיון שהוא יורש מטעם שלא בא להזיק יהיה פטור לשלם ללוקח קמ"ל דאינו יכול למחול לעצמו, סמ"ע ס"ק נ"ט.
ט. שם בתוס' דף י"ט סוף ע"א וכתב הש"ך דגם לי"א דיכול למחול מ"מ צריך לשלם ללוקח אף שנתכוון רק לטובתו ולא להזיקו. נתיבות ס"ק ס"ה.
ואשה היושבת תחת בעלה כשמוחלת שטר אינה משלמת רק אחרי שנתגרשה, וקטן שמחל פטור מלשלם גם כשיגדל, כ"כ הש"ך.
ועיין בביאורים שהעיר דמ"מ לדעת הש"ך בס"ק כ"ט מחוייב לשלם כשיגדיל הכסף שקיבל ולא מכסף עצמו.

י. דין מעמד שלושתן בגמ' הוי הלכתא בלא טעמא, וכתבו התוס' והפוסקים שחז"ל עשו קנין זה משום תקנת השוק, דמי שקונה סחורה ואין בידו מעות מעמידו אצל בעל חובו וא"צ להמתין עד שיקנה לו בקנין, והוא מגיטין י"ג ע"א מימרא דרב הונא אמר רב ומסקנת הגמ' שם בין מלוה בין פקדון ולא שנא מלוה ע"פ ול"ש מלוה בשטר כמ"ש המחבר בס"י ס"ו סעיף י"ט, ואפי' לא נתן המלוה גוף השטר לזוכה קנה גוף החוב במעמד שלושתן. ש"ך ס"ק ב'.

וה"ה מי שנתחייב לחבירו מחמת שהזיקו או ביישו אע"פ שלא בא לידו הממון מעולם יכול להקנותו במעמד שלושתן. שם בס"ק ג'.

כ. כתבו התוס' בספ"ק דגיטין דלא תיקנו מעמד שלושתן בכתובה דאפשר שלא תבוא לידי גבייה לעולם, וכ"כ הרמב"ן והרשב"א והרא"ש והנמוק"י בספ"ק דמציעא, וריב"ש בס"י ר"ז.

ומוכח מדבריהם שמלוה אע"פ שלא הגיע זמן הפרעון שייך בזה מעמד שלושתן. וכן משמע מדברי המחבר בסעיף י"ז. ודלא כמ"ש המהרשד"ם בחו"מ ס"י שנ"ט דבלא הגיע הזמן לא שייך מעמד שלושתן. ש"ך ס"ק א'.

ל. ה"ה מנה שאתה חייב לי ולא דוקא בידך. ש"ך ס"ק ד'.

בין בפרעון חובו **מ** קנה לוי, ואין ראובן ולא שמעון **נ** יכולים לחזור בהם, אע"פ שעדיין עסוקין **ס** באותו ענין.
 וכן אין הנותן יכול לחזור ולמחול **ע** לשמעון אפי' בעודו ביד שמעון, ואפי' נולד **פ** לוי אחר שהלוה ראובן לשמעון, קנה לוי.

מ. כתב הש"ך בס"ק ו' ממהר"ם אלשקר סי' ס"ג דלא שייך מעמד שלושתן אלא כשהנותן מסלק עצמו ממנו, והחייב משתעבד לשני ולא נשאר שום זכות לראשון, משא"כ כשעדיין יש כח לראשון במעות כגון שאמר לו תן לו מעותי כדי שיקנה לי סחורה, א"צ ליתן לו, ולא קנה מדין מעמד שלושתן דלא הוי אלא כשליח שהרי המעות נשארו למרשה. ע"ש.

ולפ"ז אם אמר במעמד שלושתן תן לו לפלוני מעותי בהלוואה לא קנה שהמעות נשארו ברשותו. וכ"כ בביאורים ס"ק ב' הביאו הנתיבות בחידושים ס"ק א'.

נ. אבל לוי י"א דיכול לחזור בו ולגבות חובו מראובן בעל חובו הראשון כמ"ש בסעיף ט'. ש"ך ס"ק ח'.

כתב הרשב"א בגיטין שם דמי שהקנו לו במעמד שלושתן יכול להקנותו גם הוא לאחר במעמד שלושתן. ש"ך ס"ק ז'.

וכתב בפעמוני זהב שאם לראובן היה חפץ ביד שמעון ונתנו ללוי, ואח"כ שמעון אמר ללוי במעמד שלושתן עם ראובן תנהו לראובן שזה שלו, ולוי דוחה את ראובן מיום ליום ואבד החפץ מיד לוי ואין לו מה לשלם, ראובן חוזר על שמעון דמעמד שלושתן שהיה כמראה מקום הוא לו היכן החפץ שלו, אך שמעון ולוי שניהם משועבדים לראובן ע"ש.

ס. דלא אמרינן שיכול לחזור כל זמן שעסוקין באותו ענין אלא בקנין סודר שאין הקנין נעשה בגוף הדבר, אבל שאר קנינים כגון משיכה ומסירה והגבהה שנעשה הקנין בגוף הדבר, אין אחד מהם יכול לחזור בו, וה"ה מעמד שלושתן כבר נסתלק הזוכה מעל הממחה והשני נכנס במקומו. באר הגולה.

ע. כן כתבו התוס' בשם ר"ת בגיטין י"ג ע"ב ד"ה תנהו לפלוני במעמד ג' וכן הסכימו הרא"ש והר"ן, ובכ"מ בפ"ו ממכירה הלכה ח' דיקדק מדברי הרי"ף והרמב"ם שגם הם סוברים כן.

וכתב הש"ך בס"ק י"א אפי' יש לו נכסים לראובן בענין שאינו חב ללוי במחילתו ג"כ אינו יכול למחול, דאפי' שיעבוד הגוף שהיה הלוה משתעבד למלוה פקע ונשתעבד לשני, ולא נשאר לראשון שום דבר וזכות בו הלכך אין מחילתו כלום.

אבל במוכר שטר חוב שלא בפני הלוה, שלא מכר אלא שעבוד הנכסים ולא שיעבוד הגוף, ע"כ אם חזר ומחלו מחול. כמ"ש בסי' ס"ו סעיף כ"ג. משא"כ במעמד שלושתן שעיקר הקנין הוא הלכתא בלא טעמא, רק משום תקנת השוק שתיקנו שגופו ג"כ ישתעבד לשני וע"כ הראשון אינו יכול למחול, שאל"כ בטלה התקנה דלא יסמוך הסוחר על מעמד שלושתן שהמלוה אולי ימחול עכ"ל הרא"ש.

וכתב הכ"מ בפ"ו ממכירה הלכה ח' שלסוברים שאין ראובן יכול למחול ה"ה גם לוי אינו יכול לחזור בו דהא בהא תליא, כמבואר בסעיף ט'. אבל הש"ך בס"ק י' העיר עליו שאין זה קשור אחד בשני שהגם שלוי יכול לחזור בו מ"מ ראובן אינו יכול למחול. ע"ש.

פ. דמעמד שלושתן הוא מתקנת השוק ולא משום דהוי כאומר בשעת ההלוואה משעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך שאם מטעם זה לא מהני כשלוי נולד אח"כ, דאין אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם, וא"כ צ"ל גם בנוולד לוי אח"כ חז"ל תיקנו התקנה של מעמד שלושתן. סמ"ע ס"ק ו'. וש"ך ס"ק י"ב.

עין משפט ד.

אה"ע סימן כח סעיף ה

ח טו. קידש אותה בשטר חוב ונתן לה השטר, אם גוף השטר שוה פרוטה^ז, מקודשת, ואם לאו ספק מקודשת, דיתכן ששוה במקום אחר פרוטה.

עין משפט ה.

אה"ע סימן קל סעיף א

א. חותמים שני עדים כשרים למטה משיטה האחרונה של הגט זה תחת זה. ולא יניחו ריוח כדי ב' שיטין אלא יניחו כדי שיטה אחת בלבד^ק, ואם הניחו ריוח ב' שיטין הגט פסול^ר, וי"ח ומכשירין ע"י עדי מסירה.

הגה: ב. חתם העד האחרון תחילה ואח"כ חתם העד הראשון בשורה הפנויה לפניו הגט כשר, אף שבשעת חתימת העד האחרון היה ריוח ב' שורות, ולכתחילה לא יעשו כן [וה"ה בחתימה בכתובה לכתחילה לא יחתום השני לפני הראשון וישאיר ריוח]..

הגה: ג. לכתחילה טוב לחוש שלא יחתום מי שהיה קרוב ונתרחק, או מחותנים, ולא יהיה הסופר קרוב לאיש או לאשה, ולא יהיה אחד מהעדים חשוד בעריות^ש. ויש מחמירין שלא יהיו בעלי מומין, ולא קרובים גם לסופר, וכולם לא יהיו קרובים לרב המסדר הגט.

ז. ממשמעות הגמ' שם ועיין בב"י.

ק. חותמין ב' עדים מגיטין פ"ו ע"א. ולא יניחו אויר ב' שורות, מכתרא קס"ב ע"ב. וגט שהיה בו ספק אם עדי מרוחקין או לא הכשירו הר"מ מטאלון משום ספיקא דרבנן.

ר. דעת הטור, ואף ע"י עדי מסירה פסול, ולא דמי לכתבו על דבר שיכול להזדייף דמכשירין בעדי מסירה דהתם ניכר הוא שלא לסמוך על העדים החתומים אבל הכא אם ימלא החלל לא יהיה ניכר ויסמכו על עדי חתימה כ"כ הב"ש, ודעה שניה היא דעת הרמב"ם הרמב"ן והרשב"א.

ש. ודבר זה מדינא ולא רק חומרא כ"כ הגאון בס"ק ח' מסנהדרין דף כ"ו ע"ב. וכתב הנו"ב שבעדים שהם פסולים מדרבנן אם חתמו ונמסר בפני עדי מסירה הגט כשר, וא"כ ה"ה חשוד על העריות דפסולו רק מדרבנן, אולם במחבק ומנשק דפסולו מדאורייתא אה"נ דפסול גם בעדי מסירה, ועיין בסי' מ"ב ס"ק כ' בב"ש והנו"ב בהלכות גיטין סי' ק"ל סעיף י"ז.

הגה: ד. נוהגים לקחת העדי החתימה לעדי מסירה^ח, והם גם ישמעו שהבעל ציוה לסופר לכתוב.

הגה: ה. לא יחתמו העדים אלא בדיו וקולמוס של הבעל כמו הסופר. ויתחיל העד לחתום בראש השיטה, שלא ישאר גליון חלק לפני החתימה^א.

עין משפט ו. אה"ע סימן כח פעיף ז

ז. יג. היה לו מלוה^ב אצלה אפי' בשטר^ג והחזיר לה השטר ואמר לה התקדשי לי במלוה שאצלך אפי' המעות בעין^ד, אינה מקודשת דמלוה להוצאה ניתנה.

ז. יד. הייתה חייבת^ה לו שכירות ואפי' הגיע זמנה לגבות, הוי כהלואה.

עין משפט ז. אה"ע סימן כח פעיף טו

טו. כב. אמר לה התקדשי לי^ו בשכר מלאכה זו שאעשה עימך ועשה המלאכה, אינה מקודשת. דכיון שישנה לשכירות מתחילה ועד סוף נהפך למלוה, וי"א דמקודשת מצד אומן קונה בשבח כלי.

ת. ממדכי שם. דגבי עדות אמרינן דבר ולא חצי דבר אך כיון דעדי מסירה עיקר ליכא פיסול ואינו אלא על צד היותר טוב כ"כ בב"ש ס"ק ד' בס"י קל"ג.

א. גט שהניחו מקום חלק מהצד, והיה שם מקום לכתוב פלוני חייב לפלוני, הכשירו מהר"ם ורשב"ם בשעת הדחק, דחתימתם לאו על חיוב הממון. ומש"כ שלא יחתמו העדים אלא בדיו וקולמוס של הבעל כמו הסופר, ואם טעה העד וחתם בקולמוס שלו, ולא בקולמוס שהקנה לו הסופר לבעל, כשר ליתנו לכתחילה וכך העלה בשו"ת יביע אומר ח"ג סי' כ"ח, ודלא כדברי הרב זקן אהרן שהחמיר בזה והוסיף שם דגם אם הסופר כתב בקולמוס שלא הקנה מתחלה לבעל, יקנה הגט לבעל אחר כתיבתו כנהוג וינתן לכתחילה.

ב. מאביי בדף ו' ע"ב, ורב בדף מ"ז.

ג. והר"ן והמ"מ מחמירים בהלווה בשטר והחזיר לה השטר, דשמא גוף הנייר שווה פרוטה במדי כלומר במקום אחר.

ד. דאין דעתה אהנאת מחילת מלוה אלא על הכסף ולא נתן לה דבר, כ"כ הר"ן.

ה. כחכמים בדף מ"ח ע"א. דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ובכל רגע כל פרוטה הופכת להיות מלוה והוי מקדש במלוה.

ו. גמ' מ"ח ע"ב, ואינה מקודשת כי אין כאן משכון דלא נתנה לו את הכלי לשם משכון כך דעת רמב"ן ור"י הזקן, וי"א טור מ"י. ורי"ו כתב דיש לו דין משכון כל זמן שזה עדיין בידו וכבר עשה המלאכה ונקרא תפוס, וא"כ בזה תלוי אם צריך להחזיר המשכון עצמו אם קנאו או לא. ועיין בח"מ וב"ש ובסיכום ג' שיטות בדבר.

הגה: כג. נתן משלו פרוטה נוספת מקודשת, דהופך להיות מלוה ופרוטה דמקודשת, כ"כ הטור.

הגה: כד. עשה מלאכה אצל אחר^ז ונתחייב לו פרוטה וקידשה במעמד שלושתן בפרוטה זו, הו"ל כמלוה ביד אחרים דבמעמד שלושתן מקודשת.

דף מח:

הו"מ סימן שו סעיף ב

עין משפט א.

ב ג. נתן לאומן לתקן וקילקל חייב לשלם^ח כיצד נתן לו תיבה ומגדל לתקנם ושכרם או שנתן לו עצים^ט לעשות מהם תיבה ומגדל ונשכרו אחר שנעשו משלם לו דמי תיבה ומגדל ולא רק דמי עצים^י שאין אומן קונה בשבח כלי^כ.

הגה: הבנאי שקיבל עליו לסתור הכותל ושכר האבנים או הזיק חייב לשלם^ל. היה סותר מצד אחד ונפל מצד השני פטור, ואם מחמת המכה חייב.

אה"ע סימן כח סעיף טו

עין משפט ב.ג.ד.

עין לעיל דף מח. עין משפט ז

ז. כ"כ המרדכי הביאו הרמ"א.

ח. ממשנה וגמ' בב"ק צ"ח ע"ב.

ט. דלא כרב אסי שם, אלא כרבא דכו"ע אין אומן קונה בשבח כלי שם בדף צ"ט ע"ב.
י. דמיד שעשה האומן התיבה קנאה בעה"ב, ואין לאומן עליו אלא חוב בעלמא דמי שכרו, שאין אומן קונה בשבח הכלי דהיינו מה שנשתבח העץ להיות עכשיו תיבה ממנו. סמ"ע ס"ק ה'.

כ. כ"כ הטור ולקמן בסי' של"ט סעיף ה' ובאבהע"ז סי' כ"ח סעיף ט"ו כתבו הטור והמחבר בשם ר"י והרא"ש בקידושין פ"ב סי' י"א דקימ"ל אומן קונה בשבח כלי ופליגי על הרמ"ה. גם ביור"ד סי' ק"כ כתב הטור דפליגי בזה. והש"ך בס"ק ג' כתב דנראה לו לפסוק דהוי ספיקא דדינא.

ל. כתבו מר"ן בסי' שפ"ד סעיף ג', ממשנה בב"ק צ"ח ע"ב.

אה"ע סימן לח פעיף כד

עין משפט ה.

כד יז. אמר לה ע"מ שאני עשיר ונמצא עני, או להיפך, או ע"מ שאני כהן ונמצא לוי, נתין ונמצא ממזר, בן עיר ונמצא בן כרך, ע"מ שביתי קרוב למרחץ או רחוק, ונמצא קרוב, או ע"מ שיש לי שפחה או בת גדולה, או שאמר התקדשי לי בכוס יין זה, ונמצא של דבש, בכל אלו אינה מקודשת, אפי' אמרה שבליבי היה להתקדש לו, אפי' לא יתקיים התנאי מ'.

כד יח. כנסה סתם, ואמר כסבור הייתי שהיא עשירה ונמצאת ענייה, כהנת והיא לוייה וכדומה, מקודשת.

אה"ע סימן כט פעיף ט

עין משפט ו.ז.

ט יא. אמר לה התקדשי לי בכוס זה, אם היה מים בתוכו, הכוס והמים מצטרפים לשה פרוטה. ואם היה יין בתוכו, בעינן שהכוס לבד יהיה שוה פרוטה. ואם היה שמן בעינן שהשמן לבד יהיה שוה פרוטה, וי"ח דבמים בעינן בכוס לבד שוה פרוטה, ובשמן שניהם מצטרפים לשה פרוטה, וביין בעינן שביין לבד יהיה שוה פרוטה נ'.

הר"מ סימן רלג פעיף א

עין משפט ז.

א א. המוכר לחבירו מין פירות ונתן לו מין אחר אין כאן מכר ושניהם חוזרים פ'. אבל מכר לו חיטים יפות ונמצאו רעות, הלוקח יכול לחזור אפי' לא נתאנה בסכום, והמוכר אינו יכול לחזור בו אפי' הוקרו. מכר לו רעות ונמצאו יפות אפי' אם לא נתאנה בסכום, המוכר יכול

מ. אמר לה התקדשי לי בדינר ונמצא שניים, מקודשת. דבכלל שניים יש אחד. כ"כ הב"ח וב"ש. וכן אם אמר לה התקדשי לי בטבעת, ונתן לה ג"כ כוס שהיה מכוסה ואינה יודעת אם זה דבש או מים, בכה"ג נכון לקדשה מחדש שלא יבוא לידי קלקול. והוא מהרשב"א, ח"מ וב"ש.

ג. תוס' ורמב"ם מגמ' דף מ"ח. ואם אמר להדיא בכוס זה של יין, או של שמן, בזה ודאי שניהם מצטרפים, כ"כ בח"מ.

ס. ממשנה ב"ב פ"ג ע"ב ארבע מידות במוכרין וכתב ה"ה בריש פי"ז שזה כשינוי חפץ לגמרי בחיטים לבנות ונמצאו אדומות.

לחזור בו אבל אין הלוקח יכול לחזור בו אם הוזלו.

א. ב. מכר לו רעות ונמצאו רעות, או יפות ונמצאו יפות אע"פ שאינם יפות שאין למעלה מהם, וכן אינם רעות שאין רעות למטה מהם, ויש אונאה בשתות אין אחד מהם יכול לחזור בו ע' אלא קנה ומחזיר האונאה.

הגה: מכר לו כסף בחזקת כסף צרוף ונמצא כסף סיגים המקח קיים פ' ומחזיר לו האונאה, שהכל מין כסף הוא.

ע. בפעמוני זהב הביא באחד שמכר לחבירו עורות וקבעו קלים ונתן לו כבדים והלוקח רוצה לחזור בו והמוכר אומר לו שנתן לו כבדים וחשובים שהריוח בהם יותר, והעלה שהדין עם הלוקח וזה דומה לחיטים לבנות ונמצאו אדומות שזה שני מינים כבדים וקלים ולא דומה לרעות ונמצאו יפות דאין אחד מהם יכול לחזור ע"ש.
פ. והש"ך בס"ק א' חולק וס"ל דהוי כיפות ונמצאו רעות דחזור.